

ГЕОПРОСТОРОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Розглянуті геопросторові аспекти розвитку туристичної інфраструктури Івано-Франківської області. Охарактеризовані наукові підходи до визначення інфраструктури туризму регіону. Проаналізовані сучасні особливості розвитку головних компонентів туристичної інфраструктури Івано-Франківської області. Розглянуті також головні проблеми функціонування складових туристичної інфраструктури регіону. Виділені перспективні напрямки її розвитку та модернізації.

Ключові слова: заклади розміщення, інфраструктура, курорт, регіон, транспортна система, туризм, туристична інфраструктура.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Туристична галузь визначена одним з стратегічних напрямів розвитку господарського комплексу Івано-Франківщини і є перспективним напрямом збільшення надходжень до місцевих бюджетів. На туристичному ринку України область посідає одне з провідних місць. У регіоні наявні всі передумови для інтенсивного розвитку внутрішнього та іноземного туризму. Івано-Франківська область також відзначається стабільно високими обсягами туристичних потоків протягом всього року.

Проблематика досліджень розвитку туристичної інфраструктури Івано-Франківщини на сьогодні є досить актуальною, оскільки із загостренням конкуренції у сфері туризму переданим регіоном стоять завдання її модернізації та подальшої розбудови. Звідси виникає необхідність у комплексних дослідженнях та науковому обґрунтуванні перспективних напрямів розвитку туристично-рекреаційної сфери Івано-Франківської області.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та методичні аспекти дослідження туристичної інфраструктури окремих регіонів України обґрунтовані у наукових працях О. Бейдика, В. Кравціва, С. Кузика, М. Рутинського, Т. Сокол, С. Юрченко. Окремі компоненти та особливості функціонування туристичної інфраструктури досліджені у публікаціях С. Байлика, В. Кифяка, М. Крачила, О. Любіцевої, М. Мальської, Я. Мариняка, І. Пандяка, О. Стецюк, В. Цибуха, І. Школи та інших авторів.

Метою даної публікації є суспільно-географічна характеристика сучасного стану розвитку туристичної інфраструктури Івано-Франківщини, її проблем, а також перспектив подальшої розбудови індустрії туризму області.

Виклад основного матеріалу. Сучасний розвиток туризму неможливий без наявності відповідних для нього установ, споруд, облад-

нання й комунікацій. Їх сукупність утворює туристичну інфраструктуру, яка є визначальною для розвитку багатьох країн і регіонів. Від її наявності суттєво залежить функціонування туризму на різних територіях.

Серед багатьох науковців поширене означення туристичної інфраструктури як сукупності підприємств, установ і закладів, діяльність яких спрямована на задоволення потреб людей в оздоровленні та відпочинку, а також шляхів сполучення, транспорту й об'єктів розміщення туристів. Існує ще інший підхід, згідно якого туристична інфраструктура – це сукупність транспортних, гастрономічних, екскурсійних, інформаційних, пізнавальних, торговельних, фінансових й інших послуг, які надаються на певній території туристам [5]. Натомість О. Любіцева розглядає цю інфраструктуру як туристичний ресурс, що об'єднує підприємства розміщення, харчування, транспорту, екскурсійного обслуговування та проведення дозвілля [2]. Подібне визначення пропонує Т.Г. Сокол, згідно якого під туристичною інфраструктурою розуміється сукупність спеціалізованих підприємств туристичного обслуговування та інших об'єктів, пов'язаних з туризмом або необхідних для обслуговування туристичних підприємств (транспортних шляхів, комунікацій, місцевих установ) [6, с. 43]. Більшість вищезазначених науковців вважають, що транспорт, заклади розміщення, харчування і дозвілля є базовими складовими туристичної інфраструктури [1, с.73].

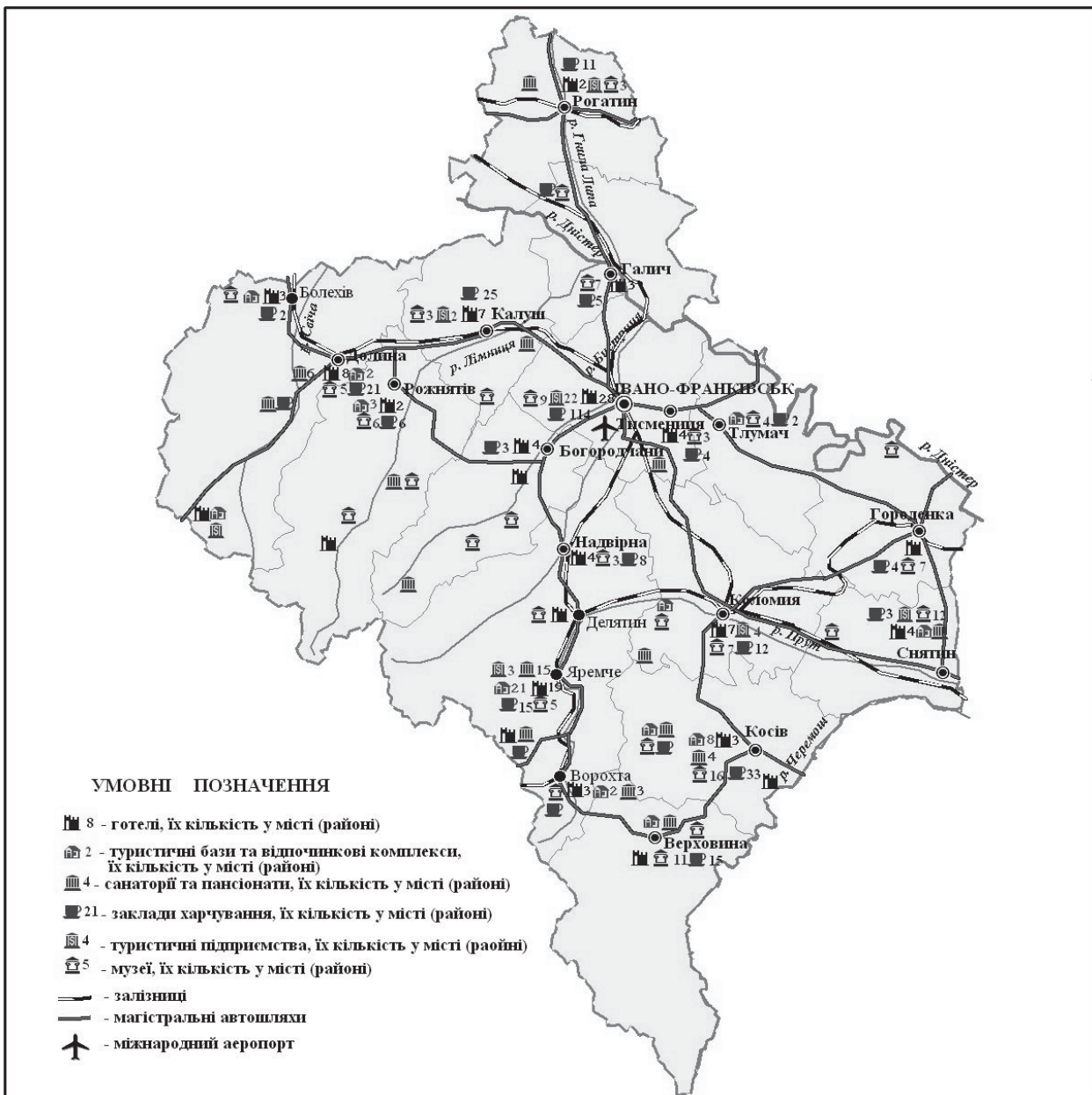
Івано-Франківська область належить до однієї з найрозвинутіших областей України у сфері туризму та рекреації. У цьому регіоні наявні всі передумови для інтенсивного розвитку внутрішнього та іноземного туризму. Важливе значення у розвитку туристичної інфраструктури області відіграє сфера гостинності туристів, що включає заклади розміщення та харчування.

Більшість підприємств сфери гостинності розподілені по території області рівномірно,

проте переважно вони концентруються у великих містах та туристично привабливих районах області. Значна частина закладів розміщення розташовані в обласному центрі Івано-Франківську та його околицях, а також у Яремчі, Долинському, Косівському, Надвірнянському й інших районах (рис. 1).

Найбільшу частку у структурі закладів розміщення Івано-Франківської області становлять готелі, які є найпоширенішими закладами розміщення туристів. Готельний бізнес на Івано-Франківщині розвивається досить динамічно. Станом на 2011 р. в 14 районах

області надавали послуги понад 90 готельних комплексів. Причому ця цифра постійно збільшується, оскільки появляються невеликі приватні засоби розміщення. Найактивніше зростання кількості готельних об'єктів помітне в м. Івано-Франківську, Яремчі, с. Паляниця (курорт "Буковель"), Коломиї, Надвірнянському і Долинському районі. У м. Івано-Франківську діють 24 готелі, причому переважна більшість з них є у приватній власності. Щороку в області відкриваються 2-3 нові заклади розміщення туристів [5].

Рис. 1. Туристична інфраструктура Івано-Франківської області.

В Івано-Франківській області у 2010 р. також налічувалося 15 санаторіїв і пансіонатів з

лікуванням, в яких 2,3 тис. ліжкомісць, 6 санаторіїв-профілакторіїв з 0,5 тис. ліжко-місць; 14

лікувально-оздоровчих комплексів [3]. Для функціонування санаторіїв переважно використовуються джерела мінеральних вод, серед яких одним з найвідоміших є "Горянка", за дією аналогічне трускавецькій "Нафтусі", у с. Новий Мізунь Долинського району. Використовуються також лікувальні властивості джерел "Буркут" (Верховинський р-н) і "Черче" (Рогатинський р-н) для лікування внутрішніх органів. Перспективними для лікування є води курорту Шешори, в яких наявний високий вміст органічних речовин.

Функціонує також ряд санаторіїв у кліматичних курортах (Косів, Яремче, Ворохта, Верховина), які розташовані переважно у Карпатах. Активно розвиваються гірськолижні курорти, зокрема, вищезгаданий "Буковель" (с.Паляниця Надвірнянського району), Ворохта.

Санаторно-курортні заклади Івано-Франківщини переважно спеціалізуються на загальному оздоровленні та лікуванні органів травлення. Частина закладів спеціалізується на лікуванні органів дихання ("Кремінці", Татарів, Яремче) та опорно-рухової системи. На курорті "Черче" (Рогатинський район) в лікувально-оздоровчих цілях також використовуються торфові грязі.

Зростаючу конкуренцію готелям, турбазам, пансіонатам і будинкам відпочинку створюють приватні садиби. У структурі туристичної інфраструктури Івано-Франківської області галузь сільського зеленого туризму за останні роки закріпилася як один із провідних й інвестиційно найпривабливіших напрямків його ринкової спеціалізації. За останніми офіційними даними у сфері сільського туризму працюють понад 400 сімей з різним ступенем якості в обслуговуванні відпочиваючих. Головними осередками поширення сільського зеленого туризму є Верховинський, Долинський, Коломийський, Косівський, Надвірнянський, Рожнятівський райони та Яремчанська міська рада.

На розміщення закладів ресторанного господарства мають вплив і особливості розселення. Найбільше розвинута мережа підприємств ресторанного господарства у містах Івано-Франківську, Калуші та Коломиї, Надвірнянському, Галицькому, Косівському, Тисменицькому районах, на території Яремчанської міської ради (рис.1.). Багато з них розміщені вздовж трас автошляхів, а також у сільській місцевості. Значна частина закладів харчування в області функціонують при готелях, мотелях,

пансіонатах, санаторіях, туристичних базах.

На сьогоднішній час загалом в області налічується понад 300 підприємств ресторанного господарства, з них у м. Івано-Франківську – 114 закладів. Серед них – 34 ресторанів, 6 барів, 59 кафе, 3 кав'ярні, 3 колиби, 4 піцерії. Найпоширенішим видом закладів ресторанного господарства в області є придорожні кафе, бари, колиби тощо.

Серед найбільш популярних ресторанів Івано-Франківщини є: ресторан "Франківський", "Франко", ресторан-кафе "Легенда Центр", "Аркан", "Брістоль", "Лелеч", кафе-ресторан "Терек", ресторан "L Джаз Клуб", кафе "Бочка" (м. Івано-Франківськ), ресторан "Гуцульщина", колиба "На пенях", лобі-бар "Черчіль", шинок 2У Якова" (м. Яремче), ресторан "Шуба" (м. Тисмениця), колиба "Два кума" (м. Богородчани), ресторан "Вежа" (м.Калуш), кафе "Маленький Париж" (м.Коломия) та інші [3].

На території області розвинуті майже всі (крім морського) види сучасного транспорту. Вони пов'язані між собою і утворюють транспортну систему області, яка є складовою частиною транспортної системи України.

Область характеризується відносно високою щільністю та загальною експлуатаційною довжиною залізничних шляхів. На 2009 рік загальна протяжність залізниць становила 494 км. Усі залізничні шляхи на території Івано-Франківської області є одноколійними, однак не електрифікованими.

Основним залізничним вузлом Івано-Франківської області є м. Івано-Франківськ, де сходяться залізничні маршрути шести напрямків. Звідси курсують міжнародні потяги, що забезпечують пряме сполучення області із іншими великими містами України і близького зарубіжжя.

Івано-Франківщина має доволі густу мережу автошляхів (рис.1). В області мережа автомобільних доріг загального користування складає 4 160,3 км. Найважливішими автомагістралями області є: Р03, Р04, Р24, Р37, Р38. Автостанції регіону має автобусне сполучення з низкою міст Молдови, Польщі, Словаччини, Чехії.

В області серед усіх туристичних маршрутів автомобільні складають понад 50%. У вихідні дні автомобільним транспортом для доїзду до місць відпочинку користуються 40-60% відпочиваючих. Знижує конкурентні можливості Івано-Франківщини відсутність тут сучасних автомагістралей і автострад.

Міський електротранспорт працює у м. Івано-Франківську. Довжина тролейбусних маршрутів сягає близько 70 км. У місті також добре розвинута система міського транспорту, особливо автобусне сполучення. В Івано-Франківську та в більшості міст області діють таксомоторні перевезення, переважно приватні.

На початку 2010 року в області також функціонувало понад 140 автозаправних станцій, які є переважно забезпеченими об'єктами сервісного та торгівельного обслуговування.

Значною проблемою є недостатній розвиток інфраструктурного забезпечення доріг області. У багатьох районах області бракує природорожніх закладів харчування та розміщення, паркувальних майданчиків, зон відстою і відпочинку. Невпорядковані чи відсутні місця для паркування при об'єктах туристичного відвідування, а також в місцях панорамного огляду краєвидів. Лише незначна частина наявних дорожніх знаків та вказівників враховують потреби іноземних туристів, що подорожують автошляхами області, а більшість відображені лише українською мовою. Недостатня кількість вказівників та дорожніх туристичних знаків до об'єктів сервісного та туристичного обслуговування ускладнює пересування туристів на автомобільному транспорті дорогами області.

Повітряний вид комунікації є одним з найновіших досягнень сучасної транспортної техніки. Хоча його роль у загальному обсязі туристичних перевезень у регіоні ще дуже незначна, проте він є поза конкуренцією серед інших видів транспорту щодо швидкості доставки пасажирів на далекі відстані.

Поблизу Івано-Франківська розташований міжнародний аеропорт, який має аеродром із злітною смугою завдовжки 2500 м, обладнаний для прийому і обслуговування літаків за першою категорією ІКАО, зокрема таких, як Боїнг-767, Іл-62, Ту-154, Іл-76, Ту-134, Як-42 і класами нижче, а також гвинтокрилів всіх типів. На даний час з аеропорту виконуються регулярні авіарейси до Києва, Москви, міст Південної Європи, чартерні міжнародні рейси [3].

Головними підприємствами індустрії туризму регіону є туристичні оператори та агенти. Вони, зокрема, розподіляють туристичні потоки на території країни чи областей. Діяльність туристичних підприємств Івано-Франківщини зорієнтована переважно на внутрішній ринок й визначає попит чи пропозицію на послуги сфери послуг регіону.

В останні роки у області спостерігається тенденція зростання кількості суб'єктів туристичної діяльності, особливо серед категорії фізичних осіб. За даними 2010 р. на Івано-Франківщині функціонують 159 ліцензованих суб'єктів туристичної діяльності, з них 26 туроператорів та 133 турагентів.

В області функціонує частина фірм, які зорієнтовані на туристичний ринок окремих країн або напрямки, а інші працюють лише на прийом туристів. Окремі турпідприємства співпрацюють з групами або організують подорожі за індивідуальним замовленням. Діють також туроператори, котрі повністю організують подорожі і пропонують зі знижкою іншим фірмам готові маршрути. Серед туристичних підприємств виділяються турагенти, які виступають посередниками між туроператором та клієнтом. Основна кількість туристичних фірм зосереджена в містах Івано-Франківську, Надвірній, Яремчі, Коломиї. (рис. 1).

Розвитком і просуванням туристичної галузі в Івано-Франківській області займаються також туристично-інформаційні центри. На території регіону їх діє 12. Туристично-інформаційні центри в області функціонують в Івано-Франківську, Надвірній, Яремчі, Косові, Верховині, Долині, Глумачі, Городенці, Богородчанах, Ворохті, Калуші, с. Татарів.

У туристичній діяльності надаються різноманітні послуги дозвілля, причому їх спектр постійно ускладнюється. Найбільшим попитом серед туристів користуються культурно-просвітницькі послуги, які переважно надаються класичними дозвіллевими закладами: музеями, художніми галереями і театрами.

В м. Івано-Франківську та області налічується велика кількість закладів дозвілля. Це – театри, музеї, будинки культури, бібліотеки, кінотеатри, розважальні центри, нічні клуби, де діють танцювальні майданчики, більярд-клуби, боулінг-клуби, настільний теніс тощо. Станом на 2010 р. у регіоні нараховувалося 733 закладів культури клубного типу, 56 дитячих шкіл естетичного виховання, 5 театральних концертних установ, 12 державних і 70 громадських музеїв, 4 театри, обласна філармонія, навчальні заклади у сфері культури, науково-методичний центр культури Прикарпаття, 3 парки культури. При клубах функціонувало 3687 художніх колективів.

В області також діють одна наукова, 783 публічних державних бібліотек, серед яких обласна бібліотека для дітей, обласна бібліотека

ка для юнацтва, 17 районних та міських централізованих бібліотечних систем. В книгозбірнях області працює 1310 працівників, більшість з яких мають фахову освіту. Книжковий фонд публічних бібліотек області складає 9,1 млн. примірників творів друку, з них українською мовою – 5,0 млн. (55,6% від загального фонду). Поступово в бібліотеках області запроваджується доступ до мережі Інтернет для читачів [3].

В Івано-Франківській області також діють 11 державних і 85 громадських музеїв, в яких зберігається майже 190 тис. експонатів. Музейні заклади в регіоні зосереджені переважно у містах і в гірських селах із давньою історією.

У населених пунктах Івано-Франківщини в останні роки створено багато торгово-розважальних закладів, при яких окрім магазинів діють льодові катки, боулінг-клуби, розважальні заклади тощо. Такі підприємства індустрії розваг зосереджені переважно в Івано-Франківську, Калуші, Коломиї, Яремчі, с. Паляниця (курорт "Буковель").

Перспективний розвиток туристичної інфраструктури області повинен ґрунтуватися на трьох головних складових: інвестиціях, інноваціях та інформаційних комунікаціях. Без широкого залучення зовнішніх фінансових потоків, реалізації державних інвестиційних проектів та активізації внутрішнього капіталу нереально розбудувати туристичну інфраструктуру регіону. Без запозичення туристичних інновацій та переходу на прогресивні європейські стандарти гостьового та рекреаційного сервісу неможливий розвиток конкурентоспроможного на галузевих ринках туристичного сектора області. Без цілеспрямованих маркетингових заходів з інформаційного "прориву" регіону проблематична його інтеграція у глобальний ринок туристичних послуг [5, с. 255].

У комплексних обласних програмах розвитку туристичної сфери на Івано-Франківщині передбачені розробка проектів і проведення робіт щодо відновлення системи вузькоколіїних залізниць як об'єкта туристичної інфра-

структури, створення мережі спеціалізованих центрів туристичної інформації у туристичних центрах області, прийняття і виконання комплексних програм розвитку туристичних центрів області, створення інфраструктури для розвитку туризму та рекреації на території Дністровського каньйону, національного заповідника "Давній Галич", Карпатського національного природного парку, національних природних парків "Галицький", "Горгани", "Гуцульщина" та ряд інших заходів. Перспективною є також розбудова гірськолижних курортів (Буковель, Ворохта, Косів, Яремче) у контексті можливо проведення зимової олімпіади у Карпатах у наступному десятиріччі.

Важливе значення для розвитку міста Івано-Франківська та туристичного майбутнього регіону відіграє функціональна діяльність міжнародного аеропорту. Разом з керівництвом летовища підготовлені пропозиції щодо модернізації та розбудови інфраструктури аеропорту, а також прилеглої території біля нього.

В підсумку можна зазначити, що туристична інфраструктура Івано-Франківської області є досить розвинутою завдяки наявності необхідних ресурсів. Заклади розміщення та харчування туристів розташовані переважно у курортних центрах, однак їх мережі потрібно розширювати в інших районах області. У регіоні активно розвиваються туристичні підприємства та заклади дозвілля, які зосереджені у міських поселеннях, обслуговуючи переважно виїзних туристів. В більшості районів Івано-Франківщини добре розвинута транспортна інфраструктура, однак вона потребує реконструкції та модернізації. Актуальною є необхідність розбудови аеропорту та покращання транспортної доступності поселень в горах, які є перспективною базою для розвитку сільського зеленого туризму. Залучення інвестицій з використання інноваційних та промоційних технологій сприятимуть майбутньому розвитку туристичної інфраструктури Івано-Франківської області.

Література:

1. Голиков Н. Ф. География инфраструктуры / Н. Ф. Голиков. — К. : Вища школа, 1984. — 124 с.
2. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / О. О. Любіцева; [3-є вид., перероб. та доп.]. — К: Альтерпрес, 2002. — 436 с.
3. Рекламно-інформаційні видання: Головне управління зовнішніх зв'язків і туризму обласної державної адміністрації. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://frtt.if.gov.ua/Ukr/turizm/tour_dep_rek.htm.
4. Рудакевич І. Р. Геопросторові аспекти підготовки туристичної інфраструктури міста Тернополя до "Євро-2012" / І.Р. Рудакевич // Наукові записки ТНПУ. Серія : географія. — Тернопіль: СМП "Тайп". — Вип. 1. — 2011. — С. 113 — 118.

5. Рутинський М. Й. Туристичний комплекс Карпатського регіону України / М. Й. Рутинський, О. В. Стецюк. — Чернівці: Книги – XXI, 2008. — 440 с.
6. Сокол Т.Г. Основи туризмознавства: Навчальний посібник / Т. Г. Сокол. — К., 2006. — 76 с.

Резюме:

Иван Рудакевич. ТЕРРИТОРИАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ ИВАНО-ФРАНКОВСКОЙ ОБЛАСТИ.

Рассмотрены территориальные аспекты развития туристической инфраструктуры Ивано-Франковской области. Охарактеризованы научные подходы к определению инфраструктуры туризма региона. Проанализированы особенности развития главных компонентов туристической инфраструктуры Ивано-Франковской области. Также рассмотрены главные проблемы функционирования составляющих туристической инфраструктуры региона. Выделены перспективные направления ее развития и модернизации.

Ключевые слова: заведения размещения, инфраструктура, курорт, регион, транспортная система, туризм, туристическая инфраструктура.

Summary:

Ivan Rudakewych. GEOSPATIAL ASPECTS OF THE PREPARATION OF TOURISM INFRASTRUCTURE IN IVANO-FRANKIVSK REGION.

Geospatial in publications aspects of development of tourist infrastructure of the Ivano-Frankivsk area are considered. Modified need to study the characteristics of tourism infrastructure in the Ivano-Frankivsk region. An description of the latest research of tourism infrastructure in the region. Formed purpose of scientific research tourism infrastructure Ivano-Frankivsk region. Scientists analyzed approaches to the definition of tourism infrastructure and the composition of its components. Researched key infrastructure components tourism Ivano-Frankivsk region. In the region there are well-developed network of hotel facilities, which are located mainly in cities and resort centers. Increases each year as the number of estates eco-tourism and other private accommodation of tourists. A similar trend is observed in the distribution of restaurant companies in the Ivano-Frankivsk region. In the region there are more than ten spa facilities, which are located mainly in the Carpathians. The region has developed a network of railway and road transport. Is the international airport in Ivano-Frankivsk, which requires reconstruction and modernization. The main problem in the development of transport infrastructure Ivano-Frankivsk region is insufficient funding for this sector of the regional economy. In Ivano-Frankivsk region there are more than hundreds of travel companies, which are located mainly in urban areas. Cultural institutions and leisure are more evenly, but also they are more in urban areas. In recent years, the field created several shopping and entertainment facilities. These are also the main problems and perspectives of the development of tourist infrastructure in Ivano-Frankivsk region. Prospects for the development of tourism infrastructure in the Ivano-Frankivsk region is to attract investment for its development and construction of resort areas and transport routes.

Key words: establishments of placing, infrastructure, region, resort, transport system, tourism, tourism infrastructure.

Рецензент: доц. Царик П.Л.

Надійшла 09.10.2012р.